

Kelemen Éva

„ELFELEDTETÉSE NEMCSAK MULASZTÁS, DE BŰN IS VOLNA”*

Vécsey Jenő, a magyar zenetudomány fáradhatatlan munkása

Az Országos Széchényi Könyvtár Zeneműtára 1924. május 1-jével vált az intézmény önálló osztályává.¹ A századforduló közírói, a zenei könyvtárügy elhivatott szószólói – mindenekelőtt Kereszty István, Fabó Bertalan és Isoz Kálmán – kitartása a könyvtár vezetésének halogató magatartása és megnemértése ellenére is meghozta gyümölcsét, s így pont kerülhetett egy buktatókkal teli, közel két évtizedes folyamat végére. E fontos dátum egyúttal biztató kezdet is volt, mely magában hordozta egy jelentős nemzeti zenei gyűjtemény s egyben zenetudományi kutatóközpont kibontakozásának lehetőségét is, hogy az majdan „alapvető feladatokat megoldó intézete legyen szaktudományának”.² Erre törekedett a gyűjtemény első vezetője, Isoz Kálmán, és ezt képviselte szívós és céltudatos, ám minden feltűnést kerülő, csendes munkálkodásával Vécsey Jenő zeneszerző, a „nemzet zenekönyvtárosa”³ is, aki 1945-től 1966-ban bekövetkezett haláláig állt a Zeneműtár élén. Jelen tanulmány Vécsey működésének első korszakát, a háború utáni újjáépítés és könyvtári konszolidáció 1945–1953 közötti történéseit tárgyalja.

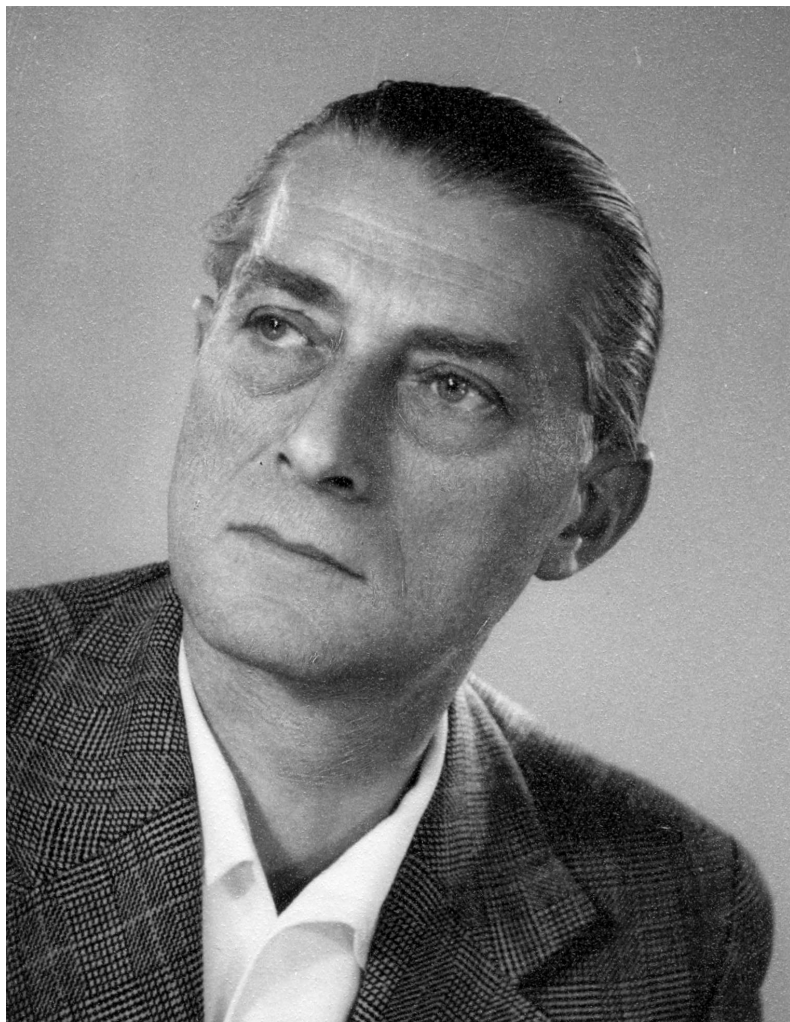
„1909. július 19-én születtem Felsőécén (Abauj-Torna vm.). Apám ügyvéd volt, aki fiatalon hunyt el. Iskoláimat Budapesten végeztem; a Toldy reáliskolában érettségiztem, majd a bölcsészeti karra és a Zeneművészeti Főiskola zeneszerzés tanszakára mentem. Középiskolai tanári okleveletem, illetve végbizonyítványomat 1935-ben szereztem meg. 1936-tól 1942-ig mint fővárosi óraadó, illetve ideigle-

* A 2014. május 8-án az Országos Széchényi Könyvtár „90 éves a Zeneműtár” című konferenciáján elhangzott előadás írott változata.

1 A Zeneműtár megalakulását gyakran – de tévesen – 1929-re teszik. Ez a dátum a Nemzeti Múzeum tárgyi gyűjteményeivel kibővített Zenetörténeti Osztály létrejöttét jelzi, mely ebben a formában csupán fél évtizeden át működött. Erről bővebben: Kelemen Éva: „A nemzet nagyjainak emlékét ébrentartani a legszebb és legfontosabb feladatok egyike”. A Magyar Nemzeti Múzeum Zenetörténeti Osztálya (1929–1934)”. In: Boka László–Földesi Ferenc–Mikusi Balázs (szerk.): *Az identitás forrásai. Hangok, szövegek, gyűjtemények*. Budapest: Országos Széchényi Könyvtár–Gondolat, 2012, 73–89.

2 Hóman Bálint: „Múzeumok, könyvtárak, levéltárak”. In: Magyary Zoltán (szerk.): *A magyar tudomány-politika alapvetése*. Budapest: Egyetemi ny., 1927, 315–318.

3 Kecskeméti István: „A nemzet zenekönyvtárosa” *Muzsika*, XXXII/10, (1989. október), 44–45.

1. kép. Vécsey Jenő (1909–1966)

nes tanár működtem. Az 1941–42. tanévre a bécsi Collegium Hungaricumba nyertem állami zenei ösztöndíjat. 1942 őszén állami szolgálatba lépve, gimnáziumi rendes tanárnak neveztek ki. 1942 decemberétől az Országos Széchényi Könyvtárhoz nyertem beosztást [...]” – olvashatjuk Vécsey Jenőnek az 1960-as évek elején papírra vetett önéletrajzában. A szikár szűkszavúsággal megfogalmazott összefoglaló azonban az életút néhány jellemző momentumával adósunk marad. Írója szükségtelennek tartotta megemlíteni azt a nem elhanyagolható tényt, hogy zeneszerzés-tanulmányai mellett hangszerismeretet is szerzett: másfél évig tanult klarinétozni a Zeneakadémián. Mint ahogyan arról sem szól, hogy 1930–34 között (egy előkészítő és három akadémiai tanéven át) Kodály Zoltán zeneszerzésóráit látogatta. Növendéktársai Bartók János, Endre Béla, Pongrácz Zoltán, Schulek Imre,

Somogyi János, Stanzel János voltak. Munkáját Kodály eleinte jóra, később már csak közepesre értékelte; talán ez volt az oka, hogy a harmadik év végén már nem tette le vizsgáit. Énektanári diplomával a zsebében a tanítás mellett zenekart vezetett, kísért, komponált. Ekkoriban készült, feltehetően alkalmi darabjairól mind ez idáig semmit sem tudunk. Első ismert, saját maga által is vállalt opusai harmincesztendőskorán túl, az 1940-es évek elején keletkeztek. Vécsey nem volt termékeny zeneszerző. Zeneműtári hagyatékában alig negyedszáz eredeti kompozíciója maradt fenn. Szomorú tény, hogy darabjai közül életében egyetlenegy sem jelent meg nyomtatásban: 1956-ban komponált *Vonós szextettjét* csak 1974-ben, halála után nyolc évvel adta ki a Zeneműkiadó. Finom hangú kompozíciói egy-egy alkalommal a koncertpódiumon is megszólaltak: bécsi tartózkodása alatt született *Vonósnégyesét* (1942) a Végh-kvartett mutatta be az osztrák fővárosban, zongorára írt bagatelljeit (1941–42) az egykori Dohnányi-tanítvány, Dániel Ernő játszotta el ugyancsak Bécsben. *Vonósintermezzóját* (1942) a Székesfővárosi Zenekar tűzte műsorára,⁴ az 1941-es év folyamán papírra vetett *Zenekari szvitje* pedig az 1943 májusában megrendezett Új Magyar Zene Hetén csendült fel a budapesti Zeneakadémián (1. faksimile). A hangversenyről Bartha Dénes a következőképpen számolt be a *Pester Lloyd* hasábjain:

Az új magyar zene hete címmel kísérletképpen megrendezett ünnepi hét három hangversenyt tartalmaz: egy zenekari estet, erre hétfőn került sor; a miniszter képviselőjében báró dr. Wlasits Gyula államtitkár jelent meg a Zeneakadémia nagytermében, ott volt a minisztérium és a kulturális élet számos magasrangú funkcionáriusa. Szerdán és pénteken ugyanitt rendeznek két kamaraestet. 14 zeneszerzőt képvisel egy-egy még bemutatatlan műve ezen az üdvözlendő rendezvényen. Szinte valamennyi a fiatalabb magyar zeneszerző-nemzedék tagja, sokan közülük Kodály Zoltán tanítványai [...] A szintén egyérműven tehetséges fiatal zeneszerző, Vécsey Jenő *Zenekari szvitje* hat, részben bagatellszerű, aforisztikusan rövid, egymással kontrasztot alkotó apró tételből áll. Tartalmilag az enyhén magyaros színezetű, melegen utánérzett impresszionizmus nyelvén szól. Meglehet, az egyes tételek hangulati ellentéteit szuggesztívebben emelte volna ki egy valamivel élesebben poentírozott zenekari kidolgozás, mivel ez az előadás nélkülözte az egyes tételpárok kontraszthatásának élesebb arculatát.⁵

Néhány év alkotói szünet után Vécsey nagyobb szabású zenekari kompozíciókkal lépett a nyilvánosság elé, melyeket a Magyar Rádió tűzött műsorára – köztük elsőként az 1953-ban keletkezett, *Boldogkövővárja* című, hároméves szimfonikus költeményét. Ahogyan a szerzői ismertetőben olvashatjuk, a mű első tétele (*Alkony*) festői hatások alatt készült. Hallhatjuk a permetező esőt, s látni véljük a szeszélyes felhőzetet, amely mögül a lemenő nap fénye többször előtör, hogy a legkülön-

4 1944. február 2. Pesti Vigadó. A Székesfővárosi Zenekar XVI. bérleti hangversenye. Vezényelt: Lukács Ervin.

5 Breuer János: „A budapesti közönséget nagyon elkényeztették”. Válogatás Bartha Dénes *Pester Lloyd*-beli zenekritikáiból”. In: Gábor Ágnes–Szirányi Gábor (szerk.): *Bartha Dénes emlékkönyv*. Budapest: Liszt Ferenc Zeneművészei Egylet, 2008, 175–382., ide: 376–378.

-13-

B.

Handwritten musical score for section B, consisting of five staves. The top staff shows a sequence of time signatures: 3/4, 2/4, 3/4, 2/4, 3/4. The second staff contains melodic lines with dynamic markings *pp* and *f*. The third staff features a complex rhythmic pattern with time signatures 3/4, 2/4, 3/4, 2/4, 3/4, and the instruction *come sopra*. The fourth staff includes the instruction *arco pp*. The fifth staff has the instruction *arco bb*.

C.

Handwritten musical score for section C, consisting of five staves. The top staff shows time signatures 3/4, 2/4, 3/4, 2/4, 3/4, with dynamic markings *mf* and *b*. The second staff contains melodic lines with dynamic markings *mf* and *ff*. The third staff features a complex rhythmic pattern with time signatures 2/4, 3/4, 2/4, 3/4, and the instruction *come sopra*. The fourth staff includes the instruction *mf*. The fifth staff has the instruction *mf*.

ff pizz   *arco f*   *f*

félébb színhatásokkal kápráztassa el a szemlélőt. A második tételben (*Éj – Notturmo pastorale*) az éjszaka zenéje szól: a pásztorsíp, az ideszüremelő harangszó, a Hernád távoli morajlása egyesül a képzelet hangjaival. A *Virradat* címet viselő harmadik tétel zenéje éles ellentétben áll az *Éj* elhaló hangjaival: heves és igen gyors menetű, s felcsillan benne a Rákóczi-induló emléke is, „hogy a végén torlódó fanfárok zárják a kompozíciót, mintegy utoljára csillantva fel a büszke falakra vetülő fényeket”.⁶ Két versenymű – a zongorára és nagybőgőre készült *Concertino* és a már említett *Vonósszextett* – után az életművet az 1958-ban készült nagyszabású, nyolctételes *Szimfonikus concerto Krúdy emlékére* zárja, amely – Pernye András szavai szerint – „kinyilatkoztatás, hogy mit jelent a modern művész számára Krúdy elbeszélő művészete, amelynek illanó-rebbenő hangulatai, finoman elmosódó zsánerképei már-már zenei fogantatásúaknak nevezhetők”.⁷

Mind fentebb már olvashattuk, Vécsey Jenő 1942 decemberében került a nemzeti könyvtárba. Kezdetben a Nyomatványi osztályon dolgozott – feladata a zenei könyvek feldolgozása, majd újfajta szakrendbe szervezése volt.⁸ Ennek megfelelően hamar kapcsolatba került a Zeneműtárral is, amely akkor Lavotta Rezső vezetésével működött. (Lavotta ugyan már nyugállományba vonult, de díjazás nélkül továbbra is a Tár élén maradt.) Mellette dolgozott Pécsi Sebestyén orgonaművész és Dr. Szilágyi Erzsébet, Erdélyből származó énektanárnő. Vécsey ekkor kötött ismeretséget a költő, műfordító Berczely Anzelm Károllyal is, aki ugyancsak a könyvtár munkatársa volt. Az ő versére készült *Kele diák* című balettje (1943), valamint a *Panasz* című dal (1943).⁹

A Zeneműtár vezetésével 1945-ben, már „a felszabadulás után” bízták meg; a gyűjteményt a szó szoros értelmében romjaiból kellett felépítenie-újjászerveznie.¹⁰ A Nemzeti Múzeum környékének bombázása következtében ugyanis az Esterházy-palota több bombatalálatot kapott, s az ott lévő néhány osztály – mindenekelőtt a Zeneműtár és a Térképtár – állománya súlyos károkat szenvedett. Megsemmisült és elpusztult a zenei könyvek jelentős hányada, és csaknem teljes egészében megsemmisült a zenei folyóiratok gyűjteménye. E tetemes veszteségek pótlásáról a könyvtár vezetése igyekezett mihamarabb gondoskodni, s már az év második felében megvásárolta a Léderer Rudolf-féle zenetörténeti és zeneelméleti könyvtár mintegy ötszáz kötetét. Szerencsére a nyomtatott zeneművek és a kéziratok többsége épségben átvészelte a bombázásokat, ám a későbbi beázások súlyos nyomokat hagytak azokon is: különösen a könnyen oldódó tintával írt fóliók váltak hasz-

6 Vécsey Jenő hátrahagyott írásai (OSZK Zeneműtár).

7 Pernye András: „Vécsey Jenő: Szimfonikus concerto Krúdy emlékére”. *Muzsika*, II/11. (1959. november), 40.

8 A kötetek feldolgozása 1935 óta a Nyomatványi osztályon zajlott. Ugyancsak az ottani munkatársak foglalkoztak a kötelespéldányként beérkezett nyomtatott zeneművek bibliográfiai leírásával is.

9 Berczely 1949 májusától kezdődően közel egy évig a Zeneműtárban dolgozott. (Lásd a 13. jegyzetet.)

10 Az ostrom alatt keletkezett károk gyors helyreállítása érdekében Fitz József főigazgató az Esterházy-palotában lévő osztályokat 1945. március 19-én ideiglenesen egységes, főosztályi irányítás alá rendelte, vezetésükkel Györke József (1906–1946) alkönyvtárost, elnöki tanácsost bízva meg. Györke alig három hónap múlva a könyvtár főigazgatója lett, s ezt a tisztséget halálig betöltötte.

navehetetlenné. Helyrehozhatatlanul megrongálódtak, szétszóródtak vagy tönkrementek katalógusok is: a még használhatónak látszó kartotéklapok egy részét a sárból kellett összekeresésgélni.¹¹

Tovább bonyolította a helyzetet, hogy a Zeneműtár gyűjteményének éveken át nem volt állandó helye. Állományát 1945 és 1953 között ötször szállították új és új helyekre, régi anyagai gyakorlatilag hozzáférhetetlenek voltak. A Vécsey Jenő osztályvezető alá rendelt munkatársak – Szilágyi Erzsébet asszisztens,¹² valamint a sűrűn cserélődő alkalmazottak,¹³ gyakornokok,¹⁴ részmunkaidős altisztek és raktárosok¹⁵ – áldatlan állapotok között dolgoztak. Az első költözésre rögtön 1946 elején sor került. A romjaikból éppen csak éledő gyűjteményeknek – köztük a Zeneműtárnak is – váratlanul ki kellett költözniük az Esterházy-palotából, mert azt köztársasági elnöki rezidenciává alakították át. Emiatt az ott tárolt anyagot, mely a teljes nemzeti könyvtári állomány mintegy negyed részét tette ki, három és fél hét alatt a Nemzeti Múzeum dísztermébe kellett átszállítani. Idekerült a Zeneműtár muzeális kéziratgyűjteménye is. A munkatársak egy ideig otthon végezték könyvtári feladataikat, később a könyvtár „V. számú raktárhelyiségében” dolgoztak, 1949 júliusában pedig a Bródy Sándor utca 16. számú ház második emeleti helyiségébe költöztek. Innen azonban már decemberben el is kellett jönniük, mert az épületet a Múzeumok Országos Központja foglalta el.¹⁶

Ebben a zavaros helyzetben, érthető módon, csak a frissen beérkező anyagokkal tudtak érdemben foglalkozni, s ezek mennyisége kezdetben nem volt számottevő. Így Vécseynek maradt ideje arra, hogy megkezdje egy korszerű katalogizálási és zenei szakrendszer kidolgozását: egy, az eddigitől eltérő, új szerkezetű cédulakatalógus kiépítését. Tette ezt azzal a (mégoly távolinak tetsző) céllal, hogy a feltárás

11 A könyvtár más osztályain azonban néha még ennél is kellemetlenebb helyzetek adódtak. A Nyomatványtár három földszinti helyisége például a főváros ostroma alatt egy időre istállóvá alakult át. A környéket ért támadások során a légnyomás betörte az ablakokat, a polcok pedig, melyeken a Tár új helyrajzi katalógusa állott, leszakadtak, s a cédulák kiborultak a lóalomba – értesülünk a korabeli beszámolókból.

12 Szilágyi Erzsébet 1942. június 1-től 1957-es nyugdíjba vonulásáig volt a Zeneműtár munkatársa. A kurrens bibliográfiai munkák mellett Liszt-kutatással foglalkozott.

13 Solymosi Ilona könyvtárnok és Dr. Herke Rózsa 1946-ban, Dévai (Dostler) Gábor 1947 áprilisától 1949 végéig, Berczeli A. Károly 1949 májusától 1950 áprilisáig dolgozott a gyűjteményben. (Herkének 1946. október 26-án B-listázás következtében kellett megválnia az intézettől.)

14 Buchbinder Oszkár (1949), Gordon Éva (1948), Várady Irén (1950–52, közben többször más beosztást kapott).

15 A Plakát- és Aprónyomatványtár, a Térképtár, a Színháztörténeti Tár közös munkaeöri változó megosztásban: Szluka József (1948–1949), Medveczky Alajos (1949–1950), Belencsik István (1950 áprilisától), Kóczán Jánosné (1950. május–június), Kasza József (1950. július). A raktároskérdés 1950 augusztusában látszott megoldódni, amikor Németh János (korábban a Külügyminisztérium portása) a Tár alkalmazásába került, kezdetben „egyharmad munkaeör”-ként, később teljes munkaidejű raktáros minőségben. Németh 1975-ig – hetvenkét esztendő koráig – dolgozott a Zeneműtárban.

16 Amint azt a Zeneműtár 1949. évi jelentésében olvashatjuk, a „régí anyagot” helyszúke miatt nem viheték magukkal a Bródy Sándor utcába sem. Az összefoglalóban bővebben nem részletezett „bizonyos dokumentumok” ideiglenes elhelyezésére azonban december folyamán lehetőség nyílt, amikor a Zeneműtár munkatársai a Múzeum főépületébe visszaköltözve a „gazdasági hivatal raktárhelyiségében” helyezkedtek el.

mindenkori magas színvonala révén élénkítse a kutatásokat, s előbb-utóbb kialakítsa azt a légkört, amelyben „a kutató és a könyvtáros egy szinten válhatnak egymás segítségére”, s létrejöhet az ideálisnak tartott zenei gyűjtemény. Az, amely akkor tölti be igazán hivatását, „ha a zenetudomány számára éppúgy biztosítja a dokumentumok hozzáférhetőségét, mint a művészet számára az értékes előadási anyagok feltárását.”¹⁷

Az 1949-es esztendő alapvető változást hozott a nemzeti könyvtár, így a Zene-műtár életében is. A könyvtár az ősz folyamán ugyanis önálló intézményként különvált a Nemzeti Múzeumtól, mind vezetése, mind szervezeti felépítése átalakult, s az új felállás értelemszerűen hatással volt minden egyes osztály további működésére.¹⁸ Ráadásul ettől az évtől kezdődően az antikváriumok államosítása, valamint a szerzetesi és főúri könyvtárak, illetőleg az elhagyott javak köztulajdonba vétele nyomán beérkező, elsősorban kéziratos anyag mennyisége addig sosem látott módon megsokszorozódott, még erőteljesebben felülírva az amúgy is változóban lévő intézményi prioritásokat. Az állagmegóvás érdekében ugyanis mihamarabb rendezni, rendszerezni kellett a kéziratosokat – de mindenekelőtt valahová el kellett helyezni őket. A zenei gyűjtemény esetében ez különösen nehéz feladatnak bizonyult, hiszen (ahogyan már említettem) ekkoriban a meglévő állomány java részéhez sem lehetett hozzáférni: a kották (köztük például az Erkel-kéziratok) különféle más anyagokkal egyetemben „valóságos kazlakban álltak” a Nemzeti Múzeum dísztermében.¹⁹

Az elsőként átvett, utóbb legjelentősebbnek bizonyuló kéziratgyűjtemény az 1949 szeptembere folyamán beérkező Esterházy-kottatár volt – az ennek elhelyezésére vonatkozó korabeli intézkedéseket (a teljesség igénye nélkül) a következőképp összegezhetjük.²⁰ Mint ismeretes, a Magyar Államvédelmi Hatóság az 1949-es év elejétől vizsgálatot rendelt el az Esterházy-műkincsekkel (a kincstárral) és az egyéb muzeális értékekkel (levéltárral, könyvtárral és műjellegű ingóságokkal: pl. bútorokkal) kapcsolatban, amelynek végső soron az volt a célja, hogy a Mindszenty-per negyedrendű vádlottjaként szereplő Esterházy Pál herceg elleni ítélet – a kincsek ügyével nyomatékosítva – még inkább elmarasztaló lehessen. 1944 őszén ugyanis a herceg, mint a hitbizomány tulajdonosa, felfüggesztette az Iparművészeti Múzeummal 1923-ban kötött letéti szerződést, s a kincseket a Tárnok utcai palota pincéjébe szállíttatta. A koncepció szerint azért – s ezt a kihallgatások során igyekeztek bebizonyítani –, mert az értékek külföldre juttatását tervezte, ekképp

17 Vécsey Jenő: „Az Országos Széchényi Könyvtár zenei gyűjteményének fejlődése az elmúlt tizenöt évben”. In: *Az Országos Széchényi Könyvtár Évkönyve, 1958*. Budapest: Országos Széchényi Könyvtár, 1959, 80–97.

18 A múzeumok és műemlékek jogállásáról rendelkező 1949. évi 13. sz. törvényerejű rendelet végrehajtásával egyidejűleg a közkönyvtárakra vonatkozó rendelkezések hatálya alá helyezték az Országos Széchényi Könyvtárat is.

19 „Színre kerül-e a 'Dózsa György'. Erkel Ferenc operakéziratának viszontagságai”. Vécsey Jenő hátrahagyott írásai (OSZK Zeneműtár).

20 Bővebben lásd: Sümei György: „Az Esterházy-kincsek és a Belügyminisztérium Államvédelmi Hatósága, 1949”. *Betekintő*, 2009/3.; http://epa.oszk.hu/01200/01268/00011/sumegi_gyorgy.htm

rövidítve meg a magyar államot. A terv végrehajtásában a herceget állítólag archi-váriusa, Hárich János segítette volna, aki azonban mindvégig tagadta az ellene felhozott vádakot.²¹ Esterházy Pált 1949. február 8-án 15 év fegyházra és teljes vagyonekzbizottságra ítélték. A műkincseket sürgősen visszavitték a Múzeumba, ám a levéltár és a könyvtár egy része még augusztusban is a Tárnok utca 13. szám alatt volt.²² Nem tudni, vajon kottaanyag maradt-e a palotában. Hárich János szerint nem, mivel a zeneműveket már korábban az Országos Levéltárban helyezték el. Ezt rögzíti Vécsey 1949. október 11-én megfogalmazott negyedik negyedévi munkatervében, s tényként kezeli számos későbbi írásában is.

A hercegi archívum érkezése (kéziratos és nyomtatott kották, valamint zenei és színházi iratanyag – ez utóbbiak szerencsére szekrénnel egyetemben) váratlanul és előkészületlenül érte a Zeneműtárat. Bizonyos azonban, hogy Vécsey már az átvétel pillanatában pontosan felismerte, milyen felbecsülhetetlen jelentőségű zenetörténeti értékek birtokába jutott a gyűjtemény, s azon igyekezett, hogy mielőbb használhatóvá és hozzáférhetővé tegye őket. Az év utolsó negyedére beadott munkatervében meg is jelölte az új, terven felüli, kiemelt feladatot: „az autográfok, kéziratos másolatok, első kiadások és egyéb zeneműkiadványok valamint töredékanyagok szortírozását, szakok szerinti szétosztását és előkészítését a következő évben történő feldolgozásra”. Az ekkorra rendszeressé vált havi pluszmunka-felajánlások eredményes teljesítésében ugyancsak fontos szerep jutott az Esterházy-kottatárnak. Ahogyan az aktuális havi jelentésben áll: az osztály 1949. novemberi felajánlását (100 új zenemű teljes feldolgozása és 100 új zenemű teljes bibliografizálása) dicséretesen túlteljesítette, amikor még hozzá az Esterházy-gyűjtemény első kiadású nyomtatványaiából is elvégezte 100 mű teljes feldolgozását, mely „számszerűen ugyan csak 50%-os túlteljesítményt jelent”, de lényegében sokkal nehezebb feladat volt, mint a közönséges kották feldolgozása. A jelentés szerint év végére identifikálták az autográfokat – ezt a munkát Vécsey maga végezte, Szilágyi Erzsébet pedig a gyűjtemény vokális kéziratainak rendezésében

21 „[...] magam is kíváncsún tartom felhívni Miniszter Úr figyelmét [...], s javasolom, hogy első sorban Hárich János volt levéltári tisztviselőt őrizetbe venni és kihallgatni szíveskedjék, mivel a legalaposabban ő gyanúsítható, hogy Esterházy Pállal a kincsek rejtkehelyének titokban tartása terén szoros együttműködött.” Ortutay Gyula levele Kádár Jánosnak, 1949. január 31. Idézi: Sümegi: i. m.

22 A Veszélyeztetett Magángyűjtemények Miniszteri Biztosságát képviselő Dr. Fügedi Péter miniszteri biztos 1949. augusztus 18-án kelt 846/1949. sz. levele a Belügyminisztérium Államvédelmi Hatóságához: „A Mindszenty-perben vádlottként szereplő 'herceg' Esterházy Pál műkincseinek egy részét (a kincstár) a Belügyminisztérium Államvédelmi Hatósága a Magyar Nemzeti Múzeumnak adta át. További muzeális értékek (levéltár, könyvtár, és műjellelű ingóságok: bútorok, stb.) egyelőre a Tárnok u. 13. sz. alatti házban maradtak a Belügyminisztérium Államvédelmi Hatósága őrizetében. Mint a nemzeti szempontból jelentős műgyűjtemények, levéltárak és könyvtárak a 4450/1945.M.E. rendelet alapján védelmet gyakorló szerv tisztelettel kérem a most már jogerősen elítélt Esterházy Pál birtokát képező, hitbizományi kötöttség alá eső, s elkobzott levéltári és könyvtári anyagnak, valamint műjellelű ingóságoknak a Pénzügyi Igazgatóság közbejöttével a miniszteri biztosságnak elismervény ellenében muzeumi elhelyezés céljából s az állami vagyonállagba való felvétel eljárására átadni szíveskedjék. Tisztelettel közlöm, hogy az ügy elintézése sürgősséget kíván, miután a Tárnok utcában tárolt anyagot a korai őszi esőzés már most tönkretetheti.” Idézi: Sümegi: i. m.

vett részt. Mintegy fél éves folyamatos és megfeszített munka eredményeként 1950 májusára befejeződött a Joseph Haydn-autográfok azonosítása, rendezése és raktározása is.²³ A nyári hónapokban a kurrens munkákkal párhuzamosan folytatódtott a gyűjtemény beazonosítása, rendezése, naplózása és ideiglenes katalogizálása; július hónapban pedig a nyomtatott anyag utólagos naplózása is megkezdődött, amire azért volt szükség, mert az előző év folyamán a tervtúlteljesítés érdekében lajstromozás nélkül katalogizálták őket. Ám még ugyanebben a hónapban újabb, előre nem látott munkatöbblettel kellett megbirkózniuk. Mielőbb biztosítani kellett a beérkező tatai Esterházy-gyűjtemény,²⁴ valamint a vígszínházi kottatár anyagának válogatását, ideiglenes elrendezését és elhelyezését. 1951-ben sürgetővé vált a keszthelyi Helikon Könyvtár zenei gyűjteményéhez tartozó dokumentumok új rendszerű feldolgozásának megkezdése,²⁵ s terven felüli munkát vállaltak a vegyes színházi zeneműanyag átvételével, azonosításával és szílamokba való rendezésével²⁶ – de várható volt a Rózsavölgyi Kiadó kottagyűjteménye,²⁷ érkezett az úgynevezett vegyes rezidenciális anyag, majd kicsivel később mintegy 420 fo-

-
- 23 Lásd a Zeneműtár 1950. május. 22-én kelt, első negyedéves termelési jelentését. – Itt jegyezzük meg, hogy a feldolgozás folyamán az Esterházy-archívum kéziratos anyagának bizonyos, Hárich János által felállított jelzeteit meghagyták: Ms. Mus. I. (Joseph Haydn kompozíciói), Ms. Mus. II. (Michael Haydn kompozíciói), Ms. Mus. III. (Gregor Werner művei). A nyomtatványokat azonban – így Joseph Haydn egykori kottatárának darabjait is – sajnálatos módon a tári törzsállományba naplózták be, s csak a leírásokban jelezték egykori hovatartozásukat. Ugyancsak új, numerus kéziratljelzetet (Ms. Mus.) kaptak a kottatár más szerzői is (lásd például Johann Georg Albrechtsberger, Carl Ditters von Dittersdorf vagy Franz Xaver Süssmayr kéziratait).
- 24 A grófi család tatai kastélyából származó kották zeneműtári beszállítását Szilágyi Erzsébet felügyelte. A levéltári anyag zöme ugyanekkor az Országos Levéltárba, kisebb része a Komárom megyei levéltárba illetőleg a tatai múzeumba került. Bárdos Kornél: *A tatai Esterházyak zenéje*. Budapest: Akadémiai Kiadó, 1978, 78.
- 25 Az Elhagyott Javak Kormánybiztossága az e javakról szóló, máj. 25-én életbe lépett 1948. évi XXVIII. törvénycikk alapján a háború után az egyetlen épségben maradt főúri könyvtárat, a keszthelyi Festicics-könyvtárat [Helikon Könyvtár] műemlékként védetté nyilvánította, s az Országos Széchényi Könyvtár kezelésébe adta. Vezetője júliustól Hajdú Péter, a későbbi nyelvészprofesszor lett. Vécsey 1951 augusztusában nyolc napig helyettesítette őt, majd a Levéltár protokollumaiból kijegyezte a zenei anyag, valamint az azzal szorosan kapcsolatban állott keszthelyi zeneiskola múltjára vonatkozó adatokat 1798-tól 1930-ig. A zeneműanyagból 400 darabot dolgozott fel (azonosítás, számozás, címfelvétel, kontroll, pecsételés). Ugyanő 1952 szeptemberében 8 napos kiszállása során kiválogatta és a Zeneműtárba szállította a könyvtár zenei anyagát. – A könyvtár magyar vonatkozású zenei anyagáról Bónis Ferenc közölt tanulmányt. Írásában az Országos Széchényi Könyvtár egyik osztályaként nevezi meg a „legnagyobb részét a volt Festicics-féle hitbizományi könyvtárat” tartalmazó gyűjteményt. Bónis Ferenc: „A keszthelyi Helikon-könyvtár magyar vonatkozású zenei anyagáról”. *Új Zenei Szemle*, II/1. (1951. január), 22–28.
- 26 Napjainkra a mintegy 550 polcfolyóméternyivé bővült Színházzenei archívumban a Vígszínház, a Népszínház és a Nemzeti Színház muzeális anyaga, a Krecsányi-gyűjtemény, valamint az ún. „ömlesztett” kottaanyag színházzenei része mellett megtalálható a Magyar Királyi Operaház történeti kottagyűjteménye is. Így az archívum lényegében teljes körű áttekintést nyújt a zenés színjátszás: az opera, a népszínmű, az operett mintegy kétszáz éves hazai fejlődéséről.
- 27 Az államosított Rózsavölgyi cég jogutódja, a Zeneműkiadó Vállalat a főlöslegesnek ítélt, elfekvő kottaanyagot előzetes válogatás után átadta a Tárnak. A kezdetben önálló történeti egységként kezelt, külön jelzettel (Rv) ellátott nyomtatványokat később beolvasztották a kottatörzsállományba, a kézírásos anyag évtizedekig feldolgozatlan maradt.

lyóméter alapos válogatásra szoruló ömlesztett kottaanyag is.²⁸ Minthogy a tárgyalt időszakon már túlmutatnak, nem szólhatunk itt részletesen azokról a további, ugyancsak jelentős szerzői hagyatékokról, melyek az 50-es évek közepétől, majd az 1956-os újrarendezés és újbóli konszolidáció²⁹ után gyarapították a gyűjteményt. Vázlatos felsorolásukat mégis szükségesnek tartjuk ehelyütt is, mintegy jelezve, hogy Vécsey Jenő működésének ideje alatt a Tár állománya hogyan gyarapodott, s vált olyan országos méretű szakgyűjteménnyé, mely mind a magyar, mind pedig az egyetemes zenetörténeti kutatások szempontjából kiemelkedő jelentőségű lett. E hagyatékok egyike volt a Bécsből életjáradék fejében magyar állami tulajdonba került Liszt Eduard-féle gyűjtemény, amelyet a Népművelési Minisztérium 1954-ben az OSZK-nak, illetve a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskolának ajándékozott. Az évtized második felében érkezett Csuka Béla gondonkaművész több ezer kötetes zenemű-, könyv- és kéziratgyűjteménye, Vavrincz Mór kéziratzeneműhagyatéka, Dohnányi Ernő felbecsülhetetlen értékű autográfjai, később teljes magyarországi hagyatéka, Jemnitz Sándor, Harmath Artúr kéziratjai, illetőleg az egykori Hubay-villából (Fő utca 21.) 1960. március 16-án beszállított négy ládányi muzeális anyag, mely többek között a zeneszerző naplóját és levelezésének egy részét tartalmazta.³⁰

Ám Vécseynek és munkatársainak nem csupán az állomány gyarapodása által diktált, feszített munkatempójú feldolgozás és állagmegőrzés szakmai kihívásaival kellett megküzdeniük ezekben az években. A tervteljesítések, havi és negyedéves jelentéstételek, részletes kimutatások mellett (1. melléklet a 365. oldalon) különféle munkaversenyek, társadalmi munkák, ötletnapok, felajánlások, ötperces mozgalmak szorításában kellett dolgozniuk – a mindenkori kultúrpolitikai és ideológiai irányelveknek megfelelően. 1950-ben például a szokásos négy országos állami megemlékezés (felszabadulásunk ünnepe, a dolgozók nagy ünnepe, Alkotmányunk ünnepe, a nagy októberi szocialista forradalom), valamint a február 13-án ugyancsak minden évben megünnepeelt „Budapest felszabadulása” mellett további

28 A Népkönyvtári Központtól kapott teljesen vegyes anyagból a Zeneműtár saját részére az elkövetkező két évben „50 pfm. anyagot válogatott ki. Az állomány igazi értéket kis százalékban képvisel, viszont zongorakivonatokat, illetőleg a magyar komponisták művei külföldi kiadásai hiánypótlók lehetnek”. Vécsey Jenő jelentése Dr. Takács Józsefnek, az Igazgatási Osztály vezetőjének, 1954. október 14.

29 A Zeneműtár otthona harminc éven át (1954–1984 között) a mai Pollack Mihály tér 10-ben, az egykori Festetics-palota első emeletén volt. A Rádió ostromakor, 1956 októberében ezt a saroképületet több belövés is érte, ismét jelentős károkat okozva az állományban.

30 Vécsey 1960. március 15-én arról értesült, hogy a Főváros I. kerületének Tanácsa Hubay Jenő Fő utca 21. szám alatti egykori lakásának azt a részét, amely addig elfalazva állt, kiutalta a helyi KISZ-szervezet részére. A helyiségek felnyitása után azokban vegyes, de muzeális értékeket is tartalmazó anyagot találtak, mely immár „teljesen szabaddá és védtelenné vált.” A Tanács Építési Osztályától engedélyt kapva Vécsey másnap a házkezelőség segítségével már a helyszínen tájékozódott, s az ott felfedezett értékes dokumentumokat „déli 13 és 14 óra között négy ládában elhelyezve” a Zeneműtárba szállította. Ugyanekkor a hagyatékok többi részének őrzésére vonatkozóan megbízható információkhoz jutott annak gondozójától, dr. Holló Gyula ügyvédőtől. Lásd Vécsey Jenő 1960. március 17-én kelt feljegyzését Jóború Magdának, az Országos Széchényi Könyvtár főigazgatójának. – A dokumentumokat később átadták a Kézirattárnak.

négy pluszmunka vállalására kötelező alkalom is adódott – vagyis kevesebb mint másfél hónapra esett egy-egy külön teljesítenivaló. E felajánlások terén a mindenkori munkatársak – Vécsey hallgatólagos támogatásával – nem tettek tanúbizonyítást különösebben élénk fantáziáról. Soha annyi katalógusfiókot nem válogattak, revideáltak és pakoltak át, mint ezekben az években; soha annyi cédula-aláhúzás és -javítás, választólap nem készült, mint akkoriban.³¹ Mindemellett megszervezték a dolgozók kamaraegyüttesét és énekkarát, kottákat másoltak, 1951 februárjában pedig – átérezve a pártkongresszus hetének nagy jelentőségét – Szilágyi Erzsébet még külön, társadalmi munkában is korrepetálta a kórustagokat, sőt két könyvtáros társának énekkettóst (csasztuskát) is betanított. Vécsey ugyanekkor négy alkalmi zeneszámot³² hangszerelt a 24-én rendezett műsoros estre, Németh János raktáros pedig vállalta, hogy „az esttel kapcsolatban a zenekar számára szükséges rendezési és szállítási munkákat elvégzi.”³³ Kiemelt figyelemmel kezelték, rendszerezték és különösen gyorsan katalogizálták a szovjet zeneszerzők és zeneírók munkáit, melyek bőségesen érkeztek a gyűjteménybe. Szilágyi Erzsébet például 1951-ben (terven felül!) összeállította a Magyarországon 1950-ben megjelent szovjet vokális zeneművek bibliográfiáját, s azt a rákövetkező években folyamatosan tovább bővítette. A könyvtár olvasóinak használatára „Lenin és Sztálin elvtársakról szóló dalokból iránymutató katalógust” szerkesztett, s elkészítette „az alkotmányt adó Rákosi elvtársnak szóló mozgalmi dalok” bibliográfiáját is. Az 1952-es év tavaszának zeneműtári feladata a haladó szellemű zeneművek listázása volt, melyet Vécsey hallatlan eleganciával oldott meg, amikor idevágó beszámolójában azt jelentette: Erkel Ferenc késői kéziratos operáinak (legelőbb a *Dózsa Györgynek*) kórusrészeit, illetve Székely Imre ugyancsak haladó szellemű zongoradarabjait regisztrálta a kutatás számára.³⁴ Rákosi Mátyás 60. születésnapjának tiszteletére a Tár munkatársai közös felajánlást tettek, hogy revízió alá veszik a magyar zenei folyóiratok anyagát, majd részletes regisztert készítenek róluk, legfőképp azért, hogy az újabban megindult zenetudományi tanszak hallgatói számára a cikkbibliográfia készítését megkönnyítsék.³⁵

31 Ilyen, a „kutatás megkönnyítése érdekében készített” választólapokat osztott be az új katalógusokba 1951 őszén Vécsey is – a vezetőségválasztás és a nagy októberi szocialista forradalom évfordulója tiszteletére.

32 Vécsey zeneműtári hagyatékában is találunk egy ilyen alkalmi kompozíciót. *A magyar béketábor dala* címet viselő négyzólamú vegyeskari letét 1950-ben készült, Herke Rozál – a Tár egykori munkatársa – szövegére és dallamára. (Lásd még a 13. jegyzetet.)

33 A Zeneműtár felajánlása a Kongresszusi Hét alkalmából, 1951. február [19.]

34 Székely Imre (1823–1887) zeneszerző, zongoraművész; 1847-ben Párizsban nagy sikerrel hangversenyezett Reményi Edével. 1849-ben azzal a céllal tért haza, hogy részt vegyen a szabadságharcban, a világoi fegyverletétel után azonban ismét külföldre ment. Később Pesten telepedett le, s 1882-től fogva a Nemzeti Zenedében tanított. Termékeny zeneszerző volt, legjelentékenyebb művei zongoradarabjai – többek között Magyar idillek és Magyar ábrándok.

35 Hasonló feladatot vállalt a Zeneművészeti Főiskola Zenetudományi Osztálya, amely már 1951-ben tervbe vette, hogy a különféle szovjet zenei szakfolyóiratok hasábjain megjelenő szakkikkekben gyűjteményt állít össze. A havonként megjelenő, mintegy 50 oldalasra tervezett válogatás célja az volt, hogy „a zenésztársadalom a legkiválóbb és legújabb szakkikkek útján szerezzen tudomást a Szovjet-

li leíró rendszerét több, a kutatómunkát segítő speciális katalógussal (szerzői gyorskatalógus, sorozati katalógus) egészítette ki. Továbbfejlesztette az 1930-as évek elején Isoz Kálmán tervei nyomán Bartha Dénes által összeállított „szövegkezdeti” nyilvántartást, valamint a Zeneműtár sajátos igényeinek figyelembevételével (az Egyetemes Tizedes Osztályozás alapelveinek felhasználásával) kialakította a zenei szakkatalógust is.³⁶

1952 folyamán – alig három évvel a könyvtár szervezeti önállósodása után – újfent jelentős átalakulások kezdődtek az intézmény egészében. Ismételten átszervezték a működését, s egy merőben szokatlan, a korábbinál központosítottabb struktúrát alakítottak ki, amely teljes egészében ellentmondott a nemzeti könyvtár addigi hagyományainak. A szakmailag fontos, közbülső vezetőtestületeket teljesen mellőzve az igazgatóság alá rendelték az összes osztályt, tervmegbízottat neveztek ki, s hozzákezdtek a gyűjtőkörök megújításához.³⁷ Ennek kapcsán fogalmazódott meg, hogy „profilisztítás” gyanánt a Zeneműtár mintegy 20 polcfolyóméternyi folyóirat-állománya a Hírlaptárba, a zenei levelek gyűjteménye pedig a Kézirat-tárba kerüljön. Ez egyben valamelyest enyhítette volna a szűnni nem akaró helyhiányt is.³⁸ A gyűjtemény – amely mostantól a IX. számot viselte – a Nemzeti Múzeum épületének 17. számú földszinti helyiségeiből ekkor már két közepes méretű szobát és egy raktárhelyiséget foglalt el, mégis szűken voltak: a kutatószoba egyben feldolgozóhelyiség is volt, az osztályvezetői szobát telezsúfolták kéziratokkal, segédkönyvekkel, ráadásul a katalógusszekrények egy részét is ott állították fel. Az állomány jelentős részét két külső raktárban helyezték el, vagyis a kották egy részének használata továbbra is nehézségekbe ütközött. A mindennapi feladatok azonban már kevésbé voltak megterhelők. 1952. január elsejével állt munkába Dr. Bándy Vilmos nyelvész, aki elsősorban könyvtári feladatokat kapott: katalóguscédulákat készített és osztott be, s ezzel párhuzamosan a Szerzeményezési Osztály (ma Gyarapítási Osztály) számára szláv nyelvű bibliográfiafigyelést végzett. Ugyancsak ebben az évben több – részben intézményen kívüli – tudományos vállalkozás is indult, melyekhez Vécsey Jenő személyén keresztül a Tár is csatlakozott. Egy, a Magyar Tudományos Akadémia Zenetudományi Bizottságában tartott előadása nyomán, amelyben összefoglalta a fővároson kívül található zeneműkéziratok helyzetét, döntés született a zenei kéziratok és nyomtatott ritkaságok egész országra kiterjedő nyilvántartásáról, s egy központi katalógus elkészítéséről – azaz

36 Itt jegyezzük meg, hogy a katalógusok különbözőségét annak idején a cédulák színével is jelezték: szürke színű lapokra került a betűrendes leíró katalógus; a szakkatalógus drapp, a szövegkezdeti fehér, a sorozati barna, a szerzői gyorskatalógus pedig narancsszínű volt.

37 Az 1952. február 23-i osztályvezetői értekezlet határozata értelmében: „A Zeneműtár gyűjti a kéziratos és nyomtatott zeneműveket, a zenetörténeti, zeneelméleti és a tankönyvek kivételével. Kötelezőpéldányként megkapja egy raktári és egy muzeális példányban a Magyarországon gyártott hanglemezeket. Gyűjti a magyar vonatkozású lemezeket.”

38 A dokumentumok tényleges átadására akkor került sor, amikor a Zeneműtár a Pollack Mihály téri épületbe költözött. A Hírlaptárba azonban csak a külföldi zenei folyóiratok kerültek, avval a kikötéssel, hogy a mindenkori kurrens számok egy ideig az osztályon maradjanak. Mindkét gyűjteménytől katalóguscédulákat is kértek az átadott zenei anyagokról, ám ezek nem készültek el.

alapjaiban megkezdődött a hazai RISM-kutatás. A felmérés és feldolgozás megszervezésével Vécseyt bízták meg, aki több szempontú kérdőívet állított össze (2. melléklet a 366. oldalon). A Zeneműtár 1955-ben csatlakozott a nemzetközi szervezethez is, és a RISM-feldolgozás mindenkor az egyik legigényesebb, legmegbecsültebb könyvtári munkának számított.³⁹ Az önálló zenei bibliográfiai törekvések első lépéseként Vécsey kezdeményezésére ugyancsak ekkoriban kezdődött meg az 1945 után nyomtatott zeneművek és zenei tárgyú könyvek szisztematikus katalógizálása. A kisebb-nagyobb megszakításokkal több mint tíz éven át tartó munka lezárultát Vécsey Jenő nem már érthette meg: a zeneműveket 1960-ig számba vevő kötet Pethes Iván és Vavrinecz Veronika gondozásában jelent meg, a könyveket összegző gyűjtemény kiadására pedig egyáltalán nem került sor.⁴⁰ Az intézményközi együttműködés másikkal, ugyancsak előremutató példája: a Zeneművészeti Főiskola „fiatal hajtásának”, a II. éves zenetudományi szakos hallgatóknak az első zeneműtári látogatása. Vécsey 1952 decemberében – a tanszak vezető tanárával, az Esterházy-kottatárban folyamatosan kutató Bartha Dénessel egyeztetve – bemutatott tartott a baryton irodalmáról és Joseph Haydn életének és munkásságának magyarországi vonatkozásairól. Ezzel megalapozta a folyamatot, melynek nyomán az évtized második felében fokozatosan kialakulhatott egy jól képzett fiatal zene-tudósokból álló tudományos műhely – a fiatal kutatók (Falvy Zoltán, Kecskeméti István, Somfai László) az évtized végére komoly, nemzetközileg is jegyzett eredményeket értek el.

A központosított szervezeti felállásból következő szorosabb ellenőrzés dacára a könyvtár átalakult felső vezetése a korábnál sok tekintetben rugalmasabbnak mutatkozott, s a kommunikációban egyre többször előtérbe került a könyvtári feldolgozáson alapuló „hivatalon kívüli tudományos és művészi munkák” fontossága. Ez a tény, valamint a zenei állomány feldolgozásának tiszteletet parancsoló eredményei lehetővé tették Vécsey Jenő számára, hogy hozzájárasson másik nagy célkitűzéséhez: az elfeledett zeneművek felélesztése, minél szélesebb körben való megismertetése és népszerűsítése gyakorlati megvalósításához is. Mert a becsülettel, hozzáértéssel és hihetetlen szorgalommal végzett könyvtári munka mellett Vécsey mindenekelőtt muzsikus maradt. Számára a könyvtárosi mesterség eszköz volt, melyet magas színvonalon kellett művelnie ahhoz, hogy a megőrzött, feltárt muzzeális anyagot a hallgatóság elé tárhassa. Építkezni kezdett: szavakkal és muzsikával egyaránt. Tudományos publikációi, ismeretterjesztő rádióelőadásai, modern kottakiadványai, átdolgozásai és hangszerelése mind azt a célt szolgálták, hogy új életre kelhessenek olyan művek, amelyeknek teljes elfeledtetése méltatlan lett volna az utókor részéről. Ebből a szempontból vizsgálva akár jelképesnek is tekint-

39 Az együttműködés 1956-ban egy időre megszakadt, s a Zeneműtár csupán a hatvanas évek elején kapcsolódott be ismét a nemzetközi szervezet munkájába.

40 Pethes Iván–Vavrinecz Veronika (közr.): *Magyar Könyvészet. 1945–1960. A Magyarországon nyomtatott zeneművek szakosított jegyzéke*. Budapest: Országos Széchényi Könyvtár, 1969; [Vécsey Jenő–Kecskeméti István]: *Magyar Könyvészet. 1945–1960. A Magyarországon megjelent zenei könyvek szakosított jegyzéke* – kézirat

hetjük 1952-ben végzett tudományos munkáját: április 1-jén mutatta be a Rádió Joseph Haydn *L'infedelta delusa* című vígoperáját, július folyamán (ugyancsak a Rádióban) Vécsey előadást tartott a zeneszerző életének magyar vonatkozásairól, majd később fivére, Michael Haydn nagyváradi működéséről is. A vezetőségnek leadott munkajelentéséből emellett kiderül, hogy a nyár folyamán, a Rádió megrendelésére, elfeledett 19. századi magyar zeneszerzők műveit dolgozta fel, továbbá elkészült Keleti Márton nagyhatású Erkel-filmje, melynek sikeréhez a kéziratok összeválogatásával, valamint alapos információk szolgáltatásával maga is jelentősen hozzájárult.

A fentebb említett példák egyben kijelölik azt a két, párhuzamosan egymás mellett haladó utat, amelyek mentén Vécsey Jenő a későbbiekben is kitartó következetességgel, feltétlen tudományos odaadással haladt. Ez a két irány pedig nem más, mint az Esterházy-gyűjtemény kevéssé ismert szerzői, és mindenekelőtt Joseph Haydn műveinek életre keltése, illetve elfeledett magyar zenei emlékeink újjáélesztése és az Erkel-életműkutatás megindítása. Sajnálatos, hogy az 1960-as évek elején induló Erkel-összkiadás – melynek munkálataiban Vécsey maga is részt vett – az évtized közepére kifulladt, ám a hazai Haydn-alapkutatás terén elért eredményei: igényes bibliográfiái, kottakiadványai, legfőképp pedig az általa alapított Musica Rinata sorozat kötetei fontos helyet biztosítanak számára a zenei vonatkozású tudományszervezés és könyvtárépítés hazai történetében.

MELLÉKLETEK**1.****A ZENEMŰTÁR 1953. JÚNIUS HAVI FORGALMI STATISZTIKÁJA**

Kutatók száma: 74

Látogatók száma: 163 (férfi 152, nő 11) Használt művek száma: 731

Sikertelen kérések száma: 12

A kutatók megoszlása művek szerint:

FOGLALKOZÁS	MAGYAR	SZOVJET	EGYÉB	ÖSSZESEN
pedagógus	22	11	6	39
bíró, ügyvéd	5	–	6	11
műszaki értelmiségi	11	7	3	21
művész, író	217	25	90	332
újságíró	27	–	6	33
tudományos kutató	17	–	7	24
tisztviselő	53	4	17	74
főiskolai hallgató	30	8	6	44
tanuló	65	13	30	108
egyéb foglalkozású	35	4	6	45
ÖSSZESEN	482	72	177	731
Ebből:				
férfi	435	61	165	661
nő	47	11	12	70

Információk száma: 62

Szóbeli: 35

Írásbeli: 19

Hosszabb időt igénylő információ: 8

Kölcsönzés: 22

2.

A ZENEI KÉZIRATOK ÉS NYOMTATOTT RITKASÁGOK
EGÉSZ ORSZÁGRA KITERJEDŐ FELMÉRÉSÉNEK SZEMPONTJAI

Összeállította: Vécsey Jenő
Budapest, 1952. szeptember

[...]

**I.) AZ INTÉZMÉNY ÁLLOMÁNYÁBAN TALÁLHATÓ ZENEMŰANYAG
KÖRÜLBELÜLI MENNYISÉGE**

- a) Kéziratok
  - 1) feldolgozott állapotban
  - 2) feldolgozatlan, de rendezett állapotban
  - 3) ömlesztett állapotban
- b) Nyomtatott zeneművek
  - 1) feldolgozott állapotban
  - 2) feldolgozatlan, de rendezett állapotban
  - 3) ömlesztett állapotban

**II.) EGYES KÜLÖNGYŰJTEMÉNYEK, GYŰJTEMÉNYRÉSZLEGEK, STB. MEGNEVEZÉSE,
MELYNEK ANYAGÁBAN ZENEMŰKÉZIRATOK, VAGY NYOMTATOTT MŰVEK TALÁLHATÓK,
VAGY LEGALÁBBIS GYANÍTHATÓK**

**III.) AZ INTÉZMÉNY ÁLLOMÁNYÁBAN TALÁLHATÓ EGYÉB ZENEI VONATKOZÁSÚ,
KÖNYVTÁRI JELLEGŰ MATÉRIA**

(könyv, folyóirat, újságcikk-gyűjtemény, levél, fotokópia, elméleti vagy történeti művek kéziratai, népdalgyűjtési anyag, kottás kiadványok, egyházi anyag stb.)

**IV.) AZ ÁLLOMÁNYBAN TALÁLHATÓ KÜLÖNLEGESSÉGEK, KIEMELKEDŐ ÉRTÉKEK, HELYI
VONATKOZÁSÚ SPECIÁLIS ANYAG LEÍRÁSA**

V.) AZ INTÉZET ÁLLOMÁNYÁHOZ TARTOZÓ RÉGI HANGSZEREK

A fenti felsorolásnál az intézet vezetősége legyen figyelemmel arra, hogy a körülbélüli mennyiség felsorolása mellett minden esetben utaljon annak általános jellemzésére is. (Pl. feldolgozatlan vagy ömlesztett tételeknél: zenekari partitúrák, vagy szólamok, énekkari művek szólamai vagy partitúrái, kamarazeneművek, színházi anyag stb.)

[...]

ABSTRACT

ÉVA KELEMEN

“TO FORGET HIM WOULD BE NOT JUST NEGLECT,
BUT A CRIME”

Jenő Vécsey, an Indefatigable Labourer on Behalf of Hungarian Musicology

On 1st May 1924 the Music Section of the National Széchényi Library became an independent department within the library. It was headed by Kálmán Isoz, whose aim was that the music collection should not only preserve things from Hungary's musical past, but should also serve the needs of current Hungarian musicological research. This principle was also followed by Jenő Vécsey, who was in charge of the collection from the spring of 1945 until his death in 1966. The present study deals with the first period of Vécsey's work from 1945 to 1953, when after the war the collection was re-built and the library consolidated.

Vécsey began his re-organization with the setting up of a modern index card catalogue, with an eye to making the collection available at the earliest opportunity for use by scholars. He also produced a modern system of cataloguing for musical subjects in the interests of making the retrieved material of the library a stimulus for musical and historical scholarship at the current high level.

Beginning in 1949 the holdings of the library, in particular the manuscripts, grew very considerably as a result of the state taking over the secondhand bookshops, and the removal from private ownership of the libraries belonging to religious orders and the nobility, along with other abandoned property. At that time the Music Collection grew nationally to such dimensions, that it acquired outstanding importance not only for Hungarian scholars, but for scholarship in the history of music in general. The arrival of the Esterházy music library in the autumn 1949 (including autographs by Joseph and Michael Haydn) was followed by the music collection from the Esterházys at Tata. Later the holding were increased by a lot of material to do with theatre music, and scores from the Rózsavölgyi Music Publishers.

By the end of 1952 the situation of the Music Collection had thankfully become fairly stable, having been given its own premises and staff. Jenő Vécsey then turned his attention to his other ambition: the practical realization of reviving and popularizing forgotten music. His work included results in the field of basic research into Haydn and Hungary, high quality bibliographies and published scores – in particular the series of volumes he initiated entitled *Musica Rinata*. All this guarantees him an important place in the history of Hungary's acquisition of musicological knowledge and the setting up of libraries.

Éva Kelemen finished her studies in musicology at the Budapest Liszt Academy of Music in 1981. Since 1985 she has worked in the National Széchényi Library, and since 1995 has been editor of the *National Bibliography of Hungary: Bibliography of Music Scores and Records*. Her scholarly interest is 20th century Hungarian music and its cultural history. She has published articles and studies on Ernő Dohnányi and Géza Csáth. Her book: *Dohnányi Ernő családi levelei* (The family correspondence of Ernő Dohnányi) was published in 2011.